Archwilio Cymru
Audit Wales

Adroddiad ar y Gymraeg 2024-25

Medi 2025

Cefndir

Paratowyd yr adroddiad blynyddol hwn yn unol â Safonau'r Gymraeg 152, 158 a 164, a bydd yn tynnu sylw at sut y mae Archwilydd Cyffredinol Cymru ac Archwilio Cymru wedi cydymffurfio â Safonau'r Gymraeg a osodwyd arnynt gan Gomisiynydd y Gymraeg, a nodwyd yn yr Hysbysiadau Cydymffurfio priodol.

- Hysbysiad Cydymffurfio Archwilydd Cyffredinol Cymru
- Hysbysiad Cydymffurfio Archwilio Cymru

Paratowyd y ddogfen hon fel rhan o waith a gyflawnir yn unol â swyddogaethau statudol. Yn ogystal ag amlinellu cydymffurfiad cyffredinol, mae'r adroddiad hwn hefyd yn cynnwys y wybodaeth benodol y mae'r Safonau yn gofyn amdani i'w chyhoeddi yn flynyddol.

Mae hyn yn cynnwys data ar nifer y cwynion a dderbyniom, lefelau Cymraeg ein staff, yr hyfforddiant a gynigiwn drwy gyfrwng y Gymraeg, a lefel y Gymraeg sydd ei hangen arnom ar yr holl swyddi gwag a newydd rydym wedi'u hysbysebu yn ystod y flwyddyn ariannol.

Mewn achos o dderbyn cais am wybodaeth y gall y ddogfen hon fod yn berthnasol iddo, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 o Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae'r cod adran 45 yn nodi'r arfer wrth ymdrin â cheisiadau a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus, gan gynnwys ymgynghori â thrydydd partïon perthnasol.

O ran y ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru ac Archwilio Cymru yn drydydd partïon perthnasol.

Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynghylch datgelu neu ailddefnyddio'r ddogfen hon at Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Cynnwys

Cyflwyniad	4
Llywodraethu	5
Diwylliant	6
Cyflawni	7
Casgliad	11

Cyflwyniad

1 Mae'r adroddiad blynyddol hwn ar y Gymraeg yn amlinellu'r gwaith a wnaed i gydymffurfio â Safonau'r Gymraeg a hyrwyddo'r iaith o fewn Archwilio Cymru yn ystod 2024-25.

2 Er mai prif swyddogaeth yr adroddiad hwn yw asesu cydymffurfiaeth, mae'n rhoi cyfle i adolygu cyflawniad ein Strategaeth Gymraeg a'i chonglfeini strategol sef llywodraethu, diwylliant a chyflawni.

3 Mae Strategaeth y Gymraeg yn ei hail flwyddyn lawn. Ei phwrpas yw llywio dull y sefydliad yn seiliedig ar dair gonglfaen graidd - llywodraethu, diwylliant a chyflawni. Mae'n cael ei hategu gan ein dyletswyddau fel y'u nodir ym Mesur y Gymraeg 2011.

4 Er nad oes gofyniad statudol i Archwilio Cymru fod â Strategaeth y Gymraeg, cydnabyddir bod hynny’n arfer da ac yn cefnogi ein hamcan o fod yn sefydliad enghreifftiol ar gyfer y sector cyhoeddus yng Nghymru.

Llywodraethu

5 Ein huchelgais yw datblygu model llywodraethu cadarn, wedi'i ategu gan ein defnydd o ddata a dangosyddion perfformiad allweddol i fonitro cynnydd y strategaeth, nodi meysydd i'w gwella a darparu sicrwydd rheolaidd i'r Tîm Arweinyddiaeth Gweithredol, y Bwrdd a Chomisiynydd y Gymraeg.

Gweithgareddau yn ystod 2024-25

6 Diweddarodd Grŵp Strategaeth y Gymraeg ei gylch gwaith a pharhaodd i gyfarfod bob chwarter. Adnewyddwyd aelodaeth y grŵp i gynnwys cydweithwyr o archwilio perfformiad ac ariannol, yn ogystal â thimau corfforaethol. Mae'n cael ei gadeirio gan Gyfarwyddwr Gweithredol Cyfathrebu a Newid.

7 Cyflwynwyd yr adroddiad ar ein holiadur hunanasesu i Gomisiynydd y Gymraeg ym mis Chwefror a ymatebodd yn gadarnhaol i'r manylion a ddarparwyd, gan gynnwys ein lefelau cydymffurfio a'n trefniadau monitro mewnol.

8 Cynhaliwyd asesiadau effaith ar gyfer prosiectau allweddol i sicrhau cydymffurfiaeth â safonau'r Gymraeg, gan gynnwys y polisi disgyblu newydd, cyflwyno LinkedIn Learning, a symudiadau swyddfa.

9 Diweddarwyd canllawiau ac ymwybyddiaeth o'r Gymraeg yn y Llawlyfr Cyflawni Archwiliad Perfformiad gyda sylw penodol ar ein darpariaeth cyfrwng Cymraeg i'n cyhoedd, cleientiaid, rhanddeiliaid a staff.

10 Adnewyddwyd polisi **Defnyddio'r Gymraeg yn Fewnol**, gan roi canllawiau clir i staff ar sut y dylent fod yn defnyddio'r iaith yn y gweithle. Mae'r polisi hwn ac adnoddau eraill ar yr Hwb mewn rhan Gymraeg benodol.

Diwylliant

11 Ein huchelgais yw datblygu diwylliant lle mae pobl yn falch o’n statws fel corff archwilio cenedlaethol Cymru. Mae hyn yn cynnwys gweithgareddau i hyrwyddo ymwybyddiaeth o hanes a diwylliant y Gymraeg, ein rhwymedigaethau statudol a chydnabod ei phwysigrwydd i gydweithwyr, cyrff archwilio a rhanddeiliaid.

Gweithgareddau yn ystod 2024-25

12 Yn y gynhadledd staff ym mis Mawrth 2025 fe wnaethom gyflwyno gweithdy mewn partneriaeth â Dysgu Cymraeg Caerdydd gan dynnu sylw at y gwahanol ddulliau o ddysgu Cymraeg sydd ar gael i staff a'r cymorth sydd ar gael drwy wahanol rwydweithiau a sefydliadau trydydd parti i ymarfer. Daeth llawer o’r staff i’r gweithdy ac roedd yr adborth yn gadarnhaol.

13 Fe wnaethom gyflwyno ein hyfforddiant Ymwybyddiaeth o’r Gymraeg newydd a lansiwyd gyda fideo a chwis wedi'i gynllunio'n fewnol ar gyfer yr holl staff. Mae'r fideo yn ymdrin â hanes a diwylliant yr iaith yng Nghymru, gan dynnu sylw at ein rhwymedigaethau statudol. Roedd y lansiad yn cynnwys cyflwyniadau personol, presenoldeb mewn cyfarfodydd clwstwr a thîm, cyfathrebu ar yr Hwb ac yn y gynhadledd staff.

14 Gwnaethom hyrwyddo a chefnogi digwyddiadau cenedlaethol sy'n hyrwyddo'r Gymraeg, yn fewnol ac yn allanol. Mae hyn yn cynnwys Diwrnod Shw'mae, ymgyrch Defnyddia dy Gymraeg Comisiynydd y Gymraeg a digwyddiadau diwylliannol fel Dydd Miwsig Cymru a'r Eisteddfod Genedlaethol.

15 Rydym yn cynyddu defnydd ac amlygrwydd yr iaith trwy ein sianeli cyfathrebu mewnol. Mae pob bwletin staff er enghraifft briff y Tîm Arweinyddiaeth Gweithredol a Pobl i gyd yn ddwyieithog. Ar yr Hwb, mae'r holl ddisgrifiadau swydd, cyhoeddiadau allweddol a pholisïau ar gael yn ddwyieithog.

Cyflawni

16 Trwy gyflawni, rydym yn edrych ar ba mor effeithiol rydym yn diwallu anghenion Cymraeg cyrff a archwilir a rhanddeiliaid eraill ac yn cydymffurfio â'n safonau.

Gweithgareddau yn ystod 2024-25

17 Recriwtio yw'r arf allweddol i gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg yn Archwilio Cymru. Mae ein hymgyrchoedd recriwtio prentisiaid a graddedigion yn cynnwys ymrwymiad i recriwtio o leiaf 20% o swyddi lle mae’r Gymraeg hanfodol.

18 Gyda phob ymgyrch recriwtio arall, sy'n recriwtio ar gyfer tair swydd neu fwy, bydd targed o 20% o leiaf o swyddi lle mae’r Gymraeg hanfodol. Mae'r Gymraeg yn rhan o'r ystod ehangach o sgiliau hanfodol y mae penderfyniadau recriwtio yn seiliedig arnynt. Mae rolau newydd yn cael eu hasesu yn erbyn matrics i bennu sgiliau Cymraeg, wrth gydnabod y farchnad heriol a'r galw am sgiliau.

19 Yn ystod 2024/25 fe wnaethom recriwtio 63 o swyddi lle penodwyd 7 siaradwr Cymraeg iddynt.

	Cyfanswm Nifer a Recriwtiwyd	Nifer y siaradwyr Cymraeg
Corfforaethol	5	0
Archwilio Ariannol	17	0
Archwilio Perfformiad	9	3
Graddedigion	22	3
Prentisiaid	7	0
Cyfathrebu a Newid	3	1

20 Rydym yn adolygu ein gweithgarwch allgymorth i dargedu mwy o siaradwyr Cymraeg. Yn 2026, byddwn yn mynychu Eisteddfod yr Urdd i godi ymwybyddiaeth o'n cynlluniau ar gyfer graddedigion a phrentisiaethau. Mae hyn eisoes yn cynnwys presenoldeb mewn ffeiriau gyrfaoedd a digwyddiadau prifysgol.

21 Mae meithrin sgiliau Cymraeg ein staff yn fesur allweddol arall ar gyfer datblygu diwylliant Cymraeg gref yn y gweithle. Mae sgiliau Cymraeg yn cael eu hunanwerthuso a'u cofnodi ar y porth Hunanwasanaeth Gweithwyr. Anogir staff i ddiweddaru a chofnodi eu sgiliau yn erbyn y Matrics Sgiliau Cymraeg, sydd â lefelau sy'n disgrifio'r hyn y gall unigolyn ei gyflawni o ran siarad, gwrando, darllen ac ysgrifennu yn Gymraeg.

22 Mae'r lefelau'n amrywio o Ymwybyddiaeth lle bydd rhywun yn gallu adnabod rhai geiriau byr, syml ond yn dal i fod ag ymwybyddiaeth a dealltwriaeth gref o weithio mewn amgylchedd dwyieithog i Uwch a Hyfedr, lle mae lefelau cryf o ruglder lle mae staff yn hyderus yn defnyddio eu sgiliau Cymraeg yn eu gwaith.

23 Canran y staff sydd wedi datgan bod eu sgiliau Cymraeg naill ai'n uwch neu'n hyfedr yw 17%, sy'n parhau i fod yn gyson i raddau helaeth â'r ddwy flynedd ddiwethaf.

Sgiliau Cymraeg staff Archwilio Cymru

	Gwrando	Darllen	Siarad	Ysgrifennu
Ymwybyddiaeth	108	110	112	111
Mynediad	15	14	15	14
Sylfaen	9	6	3	5
Canolradd	7	8	11	10
Uwch	8	12	2	6
Hyfedr	19	16	21	20

Sgiliau Cymraeg staff o fewn gwasanaethau archwilio

	Gwrando	Darllen	Siarad	Ysgrifennu
Ymwybyddiaeth	92	93	92	92
Mynediad	8	7	68	7
Sylfaen	4	2	2	3
Canolradd	5	5	7	6
Uwch	5	9	2	5
Hyfedr	14	11	16	15

Sgiliau Cymraeg staff o fewn gwasanaethau corfforaethol / cyfathrebu a newid

	Gwrando	Darllen	Siarad	Ysgrifennu
Ymwybyddiaeth	20	20	20	20
Mynediad	3	3	3	6
Sylfaen	3	2	1	2
Canolradd	0	2	2	2
Uwch	1	0	1	0
Hyfedr	5	5	5	5

Hyfforddiant sgiliau Cymraeg

24 Yn ystod 2024-25, cymerodd staff ran yn y cyrsiau fel y dangosir yn y tabl isod:

Cwrs	Cwblhau
Cyrsiau Gwaith Cymraeg 'Croeso' Ar-lein Rhan 1	17
Cyrsiau Gwaith Cymraeg 'Croeso' Ar-lein Rhan 2	17

25 Yn ystod y flwyddyn, derbyniwyd un gŵyn ynglŷn â'r Gymraeg yn ymwneud â dwy neges a anfonwyd yn Saesneg yn unig. Nododd Comisiynydd y Gymraeg, yn dilyn ymchwiliad mewnol, ein bod wedi ymdrin â'r mater yn briodol.

26 Trwy ein tîm cyhoeddi, cyfieithwyd cannoedd o ddarnau o waith a dros filiwn o eiriau yn ystod 2024-25. Mae ein defnydd o feddalwedd cyfieithu deallus (Phrase) wedi darparu arbedion ariannol ac o ran prosesau yn ein gweithgarwch cyfieithu.

27 Lle bo'n bosibl gyda darparwyr allanol, rydym yn cynnig cyfle i staff gael hyfforddiant drwy gyfrwng y Gymraeg. Yn 2024-25, darparwyd hyfforddiant Cydraddoldeb, Amrywiaeth a Chynhwysiant a'r Cyfryngau yn ddwyieithog. Mae gwaith yn mynd rhagddo i ddod o hyd i ddarparwyr hyfforddiant dwyieithog priodol.

Camau nesaf

Yn ogystal ag ategu’r gweithgareddau uchod, bydd pwyslais ar y canlynol ar gyfer 2025-26:

- Ymgysylltu â grŵp strategaeth cynllunio'r gweithlu i edrych ar anghenion sgiliau, dulliau o recriwtio a rolau lle mae’r Gymraeg yn hanfodol.
- Gwaith allgymorth ehangach mewn digwyddiadau fel Eisteddfod yr Urdd i hyrwyddo gyrfaoedd gydag Archwilio Cymru, gan ganolbwyntio ar raddedigion a phrentisiaethau.
- Ail-lansio rhwydwaith staff (Grŵp Cymraeg) i gefnogi dysgu a datblygu sgiliau yn y gweithle drwy rwydwaith hyrwyddwyr.
- Arolwg mewnol i asesu ymwybyddiaeth effeithiol o hyfforddiant yn y Gymraeg.

Casgliad

28 Prif bwyslais ein gweithgarwch Cymraeg yw sicrhau bod y sefydliad yn cydymffurfio â safonau sy'n hanfodol i'n henw da a'n defnydd effeithiol o adnoddau.

29 Fel y nodwyd yn ein hymgysylltiad â Chomisiynydd y Gymraeg, mae hyder yn ein trefniadau monitro. Mae'r flwyddyn ddiwethaf wedi gweld cynnydd mewn gweithgarwch ynghylch ymwybyddiaeth o ddiwylliant ac iaith a bydd hyn yn parhau yn 2025-26.

Amdanom ni

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn cyflawni ei waith â chymorth staff ac adnoddau eraill gan Swyddfa Archwilio Cymru, sef corff a sefydlwyd i gefnogi, cynghori a monitro gwaith yr Archwilydd Cyffredinol.

Archwilio Cymru yw term ambarél Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru. Mae'r rhain yn endidau cyfreithiol ar wahân ac mae ganddynt swyddogaethau gwahanol a amlinellir uchod. Nid yw Archwilio Cymru ei hun yn endid cyfreithiol.

Mae Archwilydd Cyffredinol Cymru yn annibynnol o Lywodraeth Cymru a'r Senedd. Swyddogaeth yr Archwilydd Cyffredinol yw archwilio ac adrodd cyfrifon Llywodraeth Cymru, y GIG yng Nghymru a chyrff cyhoeddus cysylltiedig eraill, ynghyd â chyfrifon cynghorau a chyrff llywodraeth leol eraill. Mae'r Archwilydd Cyffredinol hefyd yn adrodd defnydd y sefydliadau hyn o adnoddau ac yn awgrymu ffyrdd y gallent wella.

Archwilio Cymru

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.audit.wales/cy

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.